

Zelený balíček na Slovensku

Regionálne environmentálne centrum pre krajiny strednej a východnej Európy (REC) je medzinárodná nezisková organizácia, ktorej činnosť sa zameriava na podporu aktivít, ktoré smerujú k zlepšeniu stavu životného prostredia v krajinách strednej a východnej Európy. REC má svoje pracoviská v 15 krajinách strednej a východnej Európy a od minulého roku aj v Turecku. REC Slovensko so sídlom v Bratislave je súčasťou tejto siete pracovísk a od svojho založenia v roku 1992 úspešne spolupracuje so všetkými významnými skupinami spoločnosti, najmä však s environmentálnymi mimovládami organizáciami, Ministerstvom životného prostredia SR, samosprávami a akademickými inštitúciami. REC Slovensko si postupne vybudovalo vlastnú expertízu a spolupracuje s mnohými expertmi na realizácii projektov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj v oblasti ochrany prírody. V poslednom období sa medzi významné aktivity REC zaraďuje aj environmentálna výchova. Dôležitým výstupom v tejto oblasti je tzv. Zelený balíček. Prvý grant na vypracovanie poľského Zeleného balíčku v roku 2000 bol súčasťou deviatich odmenených projektov počas prvého roku Grantového programu environmentálnych aktivít Toyota, ktorý spravuje Toyota Motor Corporation (TMC). Tent o grantový program bol vytvorený pri príležitosti výročia udelenia Global Award Environmentálneho programu Spojených národov (UNEP) spoločnosti TMC, ktorý je udeľovaný každoročne ako súčasť spoločenských aktivít v oblasti životného prostredia. Aj v tomto roku REC získal grant na Zelený balíček, v rámci ktorého sa v súčasnosti pripravuje aj v Rusku. Na vydanie slovenskej verzie Zeleného balíčka REC získalo grant v roku 2002.

Environmentálna výchova v súčasnosti nadobúda prioritu vo výchovno-vzdelávacom procese aj na slovenských školách a o to cennejšia je skutočnosť, že

REC mohlo dňa 14. októbra v bratislavskom PKO v rámci Fóra pedagogiky 2004 oficiálne predstaviť slovenskú verziu Zeleného balíčka ako úplne novú komplexnú metodologickú pomôcku pre učiteľov. Ide o komplexný multimediálny materiál, ktorý spája všetky predpoklady modernej a atraktívnej učebnej pomôcky, prostredníctvom ktorej sa dosiahne zvýšenie environmentálneho povedomia žiakov 2. stupňa základných škôl a stredných škôl. Zelený balíček bude distribuovaný na viac ako 500 základných a stredných škôl v rámci pripravovaných školení zameraných na zvýšenie environmentálneho vedomia učiteľov a ich prostredníctvom aj žiakov a študentov. Zelený balíček sa už s veľkým úspechom používa v Poľsku, Maďarsku a Bulharsku a nedávno sa predstavil aj v Česku.

Vypracovanie slovenského Zeleného balíčka bolo umožnené vďaka spolupráci a pomoci slovenských učiteľov a environmentálnych expertov z Poľska, Bulharska a Maďarska. Neoceniteľná bola pomoc a rada spoločnosti environmentálno-výchovných organizácií ŠPIRÁLA a slovenského ministerstva životného prostredia.

Zelený balíček obsahuje: metodickú príručku pre učiteľov s plánom výučby a aktivít, multimediálne interaktívne CD s podrobnými informáciami o rôznych environmentálnych témach, videokazetu s animovanými klipmi a výchovnými filmami, environmentálne dilemy (problémy) a testy.

Je rozdelený do nasledovných piatich kapitol: Zložky životného prostredia: ovzdušie, voda, pôda, biodiverzita; Environmentálne ohrozenia: urbanizácia, hluk, odpad a chemikálie; Ľudské aktivity a dopady: energia, doprava, priemysel, poľnohospodárstvo, lesníctvo, turizmus; Globálne výzvy: klimatické zmeny, vyčerpanie ozónu, okyslenie a problémy ovplyvňujúce jazerá a oceány; Hodnoty: etika a hodnoty vzťahujúce sa k spotrebe, ľudské zdravie a životné prostredie, práva občanov a zodpovednosť za budúcnosť Zeme.

Podrobne popisuje 22 tém súvisiacich s ochranou životného prostredia a trvalo udržateľným rozvojom. Každá zo spomínaných 22 častí je venovaná jednej environmentálnej téme, ktorá je organizovaná ako hra vo forme dilem. Každá dilema predstavuje určitú situáciu a poskytuje niekoľko možností jej riešenia. Súčasťou sú komentáre k pozitívnym aj negatívnym stránkam každej alternatívy. Takýmto spôsobom sa učiteľ a žiaci zapoja do hlbokej diskusie o jednotlivých aspektoch ochrany životného prostredia a ekonomického rozvo-

ja. Metodický dôraz je kladený na formovanie nových hodnôt a správania sa žiakov nielen z krátkodobého hľadiska v škole a doma, ale v celom jeho budúcom živote.

Každý z hlavných komponentov Zeleného balíčka (CD ROM, príručka, videokazeta, dilemy) má rovnakú štruktúru. Príručka pre učiteľa je určená predovšetkým učiteľom a ich žiakom (cca 12 – 16 rokov), ale môže byť ľahko prispôbená aj ostatným vekovým kategóriám. Jadro tvoria scenáre lekcii, ale odporúča sa použiť ich v kombinácii aj s ostatnými komponentmi Zeleného balíčka: videokazety, CD-ROM a hra s dilemami. Každá z environmentálnych tém je pokrytá jedným alebo viacerými plánmi lekcii. Tieto plány lekcii sú štruktúrované tak, aby účastníkom poskytli informácie o hlavnom koncepte, podstatných subjektoch, potrebných materiáloch, o čase a mieste, cieľoch a metodológii. Úvod poskytuje základné informácie o téme a účastníci sú vyzvaní na vyhľadanie dodatočných informácií v príslušných častiach CD-ROM. Predtým, ako sa začne s aktivitou, učiteľ si môžu nájsť rôzne fakty a schémy, ktoré môžu na konci lekcii skopírovať a rozdať. Na konci príručky je vložená tabuľka predstavujúca schematickú informáciu o environmentálnych témach, scenároch, lekciiach a ich vhodnosti na rôzne vyučovacie predmety, ako aj o odporúčaných videofilmoch. Aktivita popísaná v príručke majú skôr usmerňujúci ako povinný charakter. Majú za úlohu podporiť učiteľovu predstavivosť a viesť k organizácii aktivít podobných tým, ktoré sú odporúčané s prihliadnutím na konkrétne potreby a schopnosti študentov. CD-ROM je špeciálne vyvinutý pre učiteľov a vychovávateľov pracujúcich v oblasti ochrany životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja. Poskytuje informácie o hlavných environmentálnych témach štruktúrovaných nasledovne: všeobecné informácie o téme v európskom a slovenskom kontexte, popis problému, resp. výzvy a ako ju prekonať a čo môžu urobiť jednotlivci. Informácie sú predkladané vo forme textov, obrázkov, fotografií, máp, interaktívnych tabuliek a ilustrácií a videoklipov. Na CD sú poskytnuté aj mnohé linky na národné a medzinárodné webové stránky. Plány lekcii, ktoré sú zhodné s plánmi v príručke, môžu byť stiahnuté ako pdf súbor a použité v triednych aktivitách.

Trojhodinová videokazeta obsahuje veľký počet videoklipov a výchovných a dokumentárnych filmov.

Naša zodpovednosť voči budúcim generáciám

Autorka: Miroslava Knapčíková

Hlavná myšlienka	Ochrana životného prostredia je naša spoločná zodpovednosť za budúcnosť našej planéty
Cieľová skupina	2-5 ročníkov školy
Forma obsahu	Interaktívna
Materiál	Videa
Materiál CD	Plány, videokazeta, "Zelený balíček", CD-ROM
Prílohy	Životopis, prírodný, etický výchova, občianska výchova
Časť	Učiteľské prílohy, prílohy učiteľského manuálu
Metódy	Výklad, diskusia, video prezentácia

Úvod

Dnes sa stále častejšie stretávame s termínom „zložitý životný štýl“. Niekedy sa môžeme domnievať, že je to „zložitý životný štýl“, ktorý je v súčasnosti obľúbený. Napríklad, keď hovoríme „zložitý životný štýl“, máme na mysli napríklad aj to, že máme veľa vecí, ktoré potrebujeme, aby sme mohli žiť. To znamená, že máme veľa vecí, ktoré potrebujeme, aby sme mohli žiť. To znamená, že máme veľa vecí, ktoré potrebujeme, aby sme mohli žiť.

Naša zodpovednosť voči budúcim generáciám

Zelený balíček

207

Hra s dilemami predstavuje prípadové štúdie ku každej environmentálnej téme. Každá prípadová štúdia predstavuje situáciu a viac možností na riešenie problému, ako aj komentár k pozitívnym a negatívnym aspektom každej odpovede. Popri práci s dilemami v tejto hre sa môžu učitelia a študenti zapojiť do hlbokých diskusií týkajúcich sa čiastkových aspektov konfliktu medzi ochranou životného prostredia a ekonomickým rozvojom, ako aj do výcviku seba samých v rámci porozumenia a rešpektovania rôznych názorov a vytvárania konsenzu.

Aká je budúcnosť Zeleného balíčka na Slovensku?

V roku 1996 schválilo ministerstvo školstva učebné osnovy environmentálnej výchovy na školách. Environmentálna výchova nie je samostatným predmetom, ale je súčasťou obsahu jednotlivých učebných predmetov. Bohužiaľ, ukázalo sa, že nie je k dispozícii dostatok učebných pomôcok a materiálov potrebných k environmentálnej výchove a rovnako sa zanedbala aj príprava učiteľov. Navyše existuje určitá nevýhoda v nedostatočných zručnostiach učiteľov v oblasti informačných technológií a prostriedkov.

Zo zistení o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach vykonaných Štátnou školskou inšpekciou vyplývajú podnety a odporúčania perspektívneho charakteru ministerstvu školstva, kde okrem iného sa konštatuje potreba inovovať učebné osnovy environmentálnej výchovy pre základné a stredné školy, rozšíriť ich o stanovenie výchovných cieľov v oblasti environmentálneho konania a vzdelávacích cieľov, spracovať vzdelávací štandard a metodické pokyny k práci s učebnými osnovami. Medzi podnety a odporúčania aktuálneho charakteru patrí potreba zabezpečiť organizovanie odborných vzdelávacích podujatí pre učiteľov základných škôl, zaradiť inovačné metódy a formy práce vo výchovno-vzdelávacom procese. Preto v súčasnosti Zelený balíček možno považovať za progresívnu pomôcku, ktorá spomínané nedostatky môže do značnej miery redukovať.

Priamou cieľovou skupinou, pre ktorú sa Zelený balíček navrhol, sú učitelia druhého stupňa základných škôl a učitelia všetkých typov stredných škôl, ktorí realizujú environmentálnu výchovu v danom regióne. Prostredníctvom školiacich kurzov sa učiteľom nielen predstaví tento nový učebný materiál, ale učitelia sa sami naučia multimediálnu pomôcku používať, čo prinesie jednak skvalitnenie výučby žiakov v environmentálnej výchove, ale aj rozvoj a zvyšovanie zručností učiteľov. Na záver kurzu obdrží každý z účastníkov Zelený balíček na využitie v učebnom procese školy.

Školy získajú informácie o pripravovaných kurzoch jednak prostredníctvom pozvánok, ktoré budú distribuované na vopred vybrané základné a stredné školy, ale aj prostredníctvom informácií na internetovej stránke REC (www.rec.sk).

Pretože v súčasnosti nie je možné vybaviť učebnou pomôckou Zelený balíček všetky školy, požiadal REC Slovensko o podporu Ministerstvo životného prostredia SR prostredníctvom Slovenskej agentúry životného prostredia, ktorá pripravila projekt Zvyšovanie environmentálneho povedomia detí a mládeže. Jeho prostredníctvom SAŽP ešte do konca roku 2004 plánuje vydať ďalších 500 ks Zeleného balíčka. Tým aj SAŽP chce prispieť k tomu, aby sa táto pomôcka pre environmentálnu výchovu dostala v čo najkratšom čase do čo najväčšieho počtu škôl.

Viac informácií získate: REC Slovensko, Vysoká 18, 811 06 Bratislava 1, tel.: 02/5263 29 42, fax: 02/5296 42 08, e-mail: rec@changenet.sk, www.rec.sk, <http://greenpack.rec.org/>

Vieme, čo je to NATURA 2000 a poznáme jej hodnoty?

Environmentálna výchova pre školy zameraná na NATURU 2000

NATURA 2000 predstavuje sústavu chránených území európskeho významu vyhlásených na ochranu biotopov, živočíchov a rastlín, ktoré sú na území členských štátov Európskej únie vzácné alebo ohrozené. V súčasnosti je zverejnený zoznam navrhovaných biotopových území, ktorý zahŕňa 11,72 % územia SR. Jedným z kritérií pre výber chráneného územia pre sústavu NATURA 2000 je význam druhu alebo prírodného stanovišťa z celoeurópskeho pohľadu. Tak sa môže stať, že Slovenská republika bude chrániť aj druhy, ktoré u nás nie sú príliš vzácné alebo ohrozené a naopak, niektoré druhy, ktoré sú u nás vzácné, nakoľko sú na hranici svojho prirodzeného areálu výskytu, sa do sústavy NATURA nedostanú, lebo sú inde v Európe bežne rozšírené. NATURA 2000 je teda názov sústavy chránených území členských štátov Európskej únie, ktorej cieľom je zachovať prírodné dedičstvo významné pre Európsku úniu ako celok, teda nielen pre príslušný členský štát.

S finančnou podporou Európskej komisie sa bude v rokoch 2004/2005 v Českej republike (koordinátor projektu), Poľsku a na Slovensku realizovať projekt *Sústava Natura 2000 - ľudia prírode, príroda ľuďom*, ktorý je zameraný na zvyšovanie povedomia obyvateľstva o sústave Natura 2000. V rámci ekologickej výchovy bude projekt zameraný na pedagógov a žiakov základných a stredných škôl, čím sa prispeje k pozitívnemu vnímaniu ochrany prírody.

Konkrétne výstupy projektu

- Ekovýchový materiál - vzdelávací balíček (hlavný meto-

dický materiál pre praktickú výučbu ekológie a ochrany prírody na územiach sústavy Natura 2000) je výučbový materiál, s ktorým budú pracovať hlavne učitelia, vedúci záujmových prírodovedných krúžkov a MVO. Mal by slúžiť ako vodítko pri výučbe ekológie a ochrany prírody v SR a zároveň ako podklad pre praktické exkurzie do modelových území sústavy Natura 2000. Jeho vydanie sa plánuje do konca roku 2004. Pedagógovia zo škôl, ktorí prejavia záujem o ekovýchový materiál, budú mať možnosť zúčastniť sa inštruktážneho školenia.

- Realizácia odborných exkurzií pre žiakov 2. stupňa ZŠ a SŠ do dvoch modelových území sústavy Natura 2000: CHKO Dunajské luhy a NPR Dobročský prales. V prípade záujmu školy sa organizuje exkurzia (apríl až jún 2005) po dopredu vymedzenej trase v modelovom území. Mali by prebiehať interaktívne, žia-

ci by mali aktívne spolupracovať s lektorom pri riešení jednotlivých úloh vyplývajúcich z pracovných listov.

Školy, ktoré dosiahnu najlepšie výsledky v súťažiach spojených so vzdelávacím programom, budú mať možnosť navštíviť lokalitu sústavy Natura 2000 v zahraničí (Česká republika, Poľsko). Na budúce leto bude pripravený medzinárodný tábor v ČR. V priebehu tábora bude pre žiakov pripravený program, ktorý zábavnou formou priblíži problematiku ekológie, a ochrany prírody. Konkrétne súťažné aktivity budú stanovené do konca roku 2004.

Kontakt: REC Slovensko, Vysoká 18, 811 06 Bratislava, tel.: +421 2 5263 2942, fax: +421 2 5296 4208, e-mail: rec@changenet.sk, www.rec.sk

CHKO Dunajské Luhy